

KÖNYVISMERTETÉS

LENGYEL IMRE:

Regionális és városgazdaságtan

Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2021, 579 p.

Az utóbbi évtizedekben a regionális és város-gazdaságtan kiemelt szakterületévé vált a köz-gazdaságtannak és a témakör iránti tudományos és szakpolitikai érdeklődés egyaránt nőtt. Széles körben elfogadottá vált, hogy a gazdasági és ehhez szorosan kapcsolódó társadalmi folyama-tok elemzése a térbeliség beépítésével nyerhet igazán értelmet és az ezeket megalapozó, szer-teágazó tudományos elméleteket célszerű időről időre átfogó munkában összefoglalni.

Az elmúlt évtizedekben a nemzetközi szak-irodalomban a regionális és városgazdaságtannal foglalkozó könyvek hosszú sora látott napvilágot, a kapcsolódó tudományos munkák felsorolását és kiértékelését hosszan lehetne folytatni. Közös pont, hogy több alapműben is kirajzolódottak a regionális és városgazdaságtan széles kon-szenzussal elfogadott megállapításai, amelyek bekerültek a témakörrel foglalkozó egyetemi kurzusok ismeretanyagába. Meglátásom sze-rint az utóbbi időszakban igen gyors gazdasági és társadalmi átrendeződés zajlik a világban, ami az elméletek átgondolását, frissítésének igényét vetítik előre. Ebből adódóan az utób-bi néhány évben a nemzetközi regionális és városgazdaságtan is megújult, összhangban a közgazdaságtan felemelkedő irányzataival és a gazdaság és társadalom térbeli működésének átalakulásával.

Ezekre a nemzetközi tudományos folyama-tokra reflektálva a hazai szakmai közönség részéről is nagy igény mutatkozott egy magyar nyelvű könyvben a modern elméleti modellek megalapozott szintetizálására, hiszen ez még teljesebbé tehetné a hazai szakirodalmat. Ennek a hiátusnak a betöltésére, az aktuális nemzetkö-zí szakirodalom összefoglalására vállalkozott LENGYEL IMRE, a Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Karának egyetemi tanára. „Regionális és városgazdaságtan” című tudomá-nyos munkája a Szegedi Egyetemi Kiadó gon-dozásában jelent meg 2021 végén és ingyenesen letölthető az egyetem honlapjáról.

A könyv öt nagy részből áll és összesen hu- szonkét fejezetet tartalmaz, ami Lengyel Imre éle-téhez szorosan kapcsolódó szám, amint a könyv előszavában is megjegyzi. A könyv teljes terje-delme 579 oldal, az aktuális nemzetközi regio-nális és városgazdaságtani tanulmányokon és szakkönyveken alapul, támaszkodva a szerző korábbi és jelenlegi munkásságára is. Minden fejezetben található alapozó információkat és emelt szintű ismereteket is, utóbbiakat kézi-könyvként is használhatják az oktatók, fiatal kutatók és PhD hallgatók.

A könyv bevezetőjében a szerző meghatá-rozza a fő célt és pozícionálja a lehetséges olva-sóközönséget, mindemellett röviden bemutatja a korábban hasonló témakörben megjelent főbb nemzetközi és hazai köteteket, valamint a szak-irodalomban felmerülő hiátusokra is rámutat. Ezáltal kellően megalapozza jelen munkájának aktualitását és hiánypótló mivoltát. A szisztema-tikusan felépített, egymásra épülő fejezetekből a könyv első nagy része a „Bevezetés a regionális és városgazdaságtanba” címet viseli, amely négy fejezetre tagolódik. Első lépésben a regionális és városgazdaságtan alapvető fogalmait, irány-zatait járja körbe a szerző (1. fejezet). Ezután a globalizáció térbeliségére helyezi a hangsúlyt (2. fejezet), amelyben a földrajzi közelség (agg-lomerációs előnyök) mellett a kapcsolati (háló-zati) közelség jellemzőire is kitér. Ezt követően a gazdaság térbeliségének alapvető összefüg-géseit tekinti át (3. fejezet), a javak tipizálását, a lokalizáció és a térfelosztás szempontjait. Végül napjaink urbanizálódó világában a város-fejlődés és városhálózat fontosságát ismerhetjük meg (4. fejezet) a geográfusok számára közismert folytonos és ciklikus urbanizációval, valamint a városhálózatok tipizálásával.

A könyv második nagy szerkezeti egysége a regionális mikroökómia főbb kérdésköreit járja körbe, ami öt fejezetre tagolható. Ebben a részben elsőként a vállalati stratégiák alapvető szempontjairól olvashatunk (5. fejezet), amely-

ben a szerző a külföldi működőtővel foglalkozó Dunning-féle OLI-elméletet is bemutatja. Ezt követően a szállítási költségek szerepéről (6. fejezet), továbbá a piacterületek és területhasználat témáiról (7. fejezet) is olvashatunk. Ezen fejezetekben elsősorban a regionális gazdaságtan klasszikus, napjainkban is érvényes ismeretköreibe nyerhetünk bepillantást. Szeretném kiemelni, hogy a szolgáltatásra épülő gazdaságunkban a hagyományos, főként ipari termelésre fókuszáló fogalmakat is fontos megújítani. LENGYEL IMRE a telep és telephelyválasztás kifejezések helyett a 'helyszín' és 'helyszínválasztás' fogalmakat javasolja. Ezután a szerző rátér a gazdaság térbeli koncentrációjának tudományos magyarázására, amiben nagy hangsúlyt kap a klaszterek meghatározása, tipizálása és főbb jellemzőinek leírása. Végül ebbe a részbe tagozódik be az innovációs folyamatok térbeliségének kifejtése is a 9. fejezetben, ami a lokális innovatív miliő jelenségén keresztül csak lazán kapcsolódik a regionális mikroökonómiához, földrajzi fókuszsa mégis ide sorolja.

A könyv harmadik nagy részében öt fejezetben a regionális makroökonómia rejtelseibe nyerünk betekintést. Első lépésben a regionális növekedés kap nagy hangsúlyt, először a kerületoldali megközelítések (10. fejezet), majd a kínálatoldali értelmezések (11. fejezet) irányzatai kerülnek kifejtésre. A szerző érzékletesen mutatja be az alapvető közgazdasági modelleket és térbeli kiterjesztésüket, majd a regionális fejlődés különböző aspektusait járja körbe. Bepillantást nyerünk a hagyományos irányzatokba (12. fejezet), amelyben az unilineáris, szerkezetváltási és kompetitív fejlődési irányzatokat különíti el. Ezt követően bemutatja a helyalapú endogén elméleteket (13. fejezet), részletesen tárgyalva előbb az evolúciós gazdaságföldrajzi, majd az intézményi gazdaságföldrajzi irányzatokat. E nagy szerkezeti egységet a tudástermelés és tudásáramlás (14. fejezet) térbeli sajátosságainak feltárása zárja, ami már részben túlmutat a szigorúan vett regionális makroökonómián.

A könyv negyedik nagy részében fókuszáltan a városgazdaságtan főbb ismeretanyagait tekinthetjük át, a szerző öt fejezeten keresztül vezeti be az olvasót a témakör rejtelseibe. A 15. és 16. fejezetben a klasszikusnak mondható városgazdaságtan és városrendszerek alapjai, valamint a városi területhasználat modelljei tárulnak az olvasó elé, de megjelenik a városrendszerek újszerű tipizálása és a kreatív városok leírása is. Ezután a városgazdaságtani elméleti értelmezé-

sek olyan témaköreit tekinti át, amelyek személyes meglátásom szerint eddig még nem kaptak kellő figyelmet Magyarországon. Ilyen aktuális szakmai kérdéskörök többek között a várostérségi munkaerőpiacok és vándorlás (17. fejezet), valamint a várostérségi közlekedés (18. fejezet). A nagy szerkezeti egységet az új gazdaságföldrajz és az új neoklasszikus városgazdaságtan fejezete zárja (19. fejezet), amelyek részben már túlmutatnak a szűken vett városgazdaságtanon.

Végül a könyv ötödik nagy része az alkalmazott regionális és városgazdaságtan elnevezést kapta, amelyben három fejezetet találunk. A 20. fejezetben a regionális politika és területfejlesztés fogalmi keretezéséről, főbb céljairól, valamint az Európai Unió és hazánk ezirányú szakpolitikájának közelmúltban kirajzolódót irányiról olvashatunk. A 21. fejezet a regionális gazdaságfejlesztés és intelligens szakosodási stratégia kérdésköreibe ad betekintést, amely a szerző egyik kedvenc kutatási témaköre. Többek között ebben a fejezetben olvashatunk LENGYEL IMRE híres piramis-modelljéről is. Végül a 22. fejezetben a fenntartható és integrált városfejlesztésbe pillanthatunk be az ENSZ Habitat ajánlásai és az EU újabb javaslatai alapján, megismerkedve többek között az okos városok koncepciójával. Megállapíthatjuk, hogy ezek a témakörök alapvetően gyorsan változnak és a szerző igyekezett a jelenleg hatályos elképzelésekre építeni. Ebben a fejezetben már erős kapcsolódási pontok fedezhetők fel a geográfus képzésben népszerű településfejlesztés anyagaival is, ami a könyv sokoldalú felhasználását erősíti.

A teljes kötet logikai felépítése összességében koherens és jól követhető. A fejezetek terjedelmi különbségeiből kitapintható, hogy a szerző számára mely témakörök kaptak nagyobb hangsúlyt és mi szorul a későbbiekben még bővebb kifejtésre, további tudományos diskurzusra. Személyes meggyőződésem szerint a könyv egyik erőssége, hogy a szerző interdiszciplináris megközelítésben nyúlt a térbeliség kérdésének elemzéséhez, így az itt leírt elméletek és modellek jól használhatók más tudományterületeken is. Ilyenek például a terület és településfejlesztés, az urbanizáció, vagy a városszociológia. A könyv egyik nem titkolt célja, hogy a regionális és városgazdaságtan problémakörét közelebb hozza a tágabb olvasói körökhöz. A kötet külön erőnye, hogy a szerző a vizsgált modellek és meglátások korlátaival is igyekszik megismertetni az olvasót.

A könyv terjedelméből és széles repertóárjából adódik, hogy egy-egy bonyolultabb számí-

tási módszert vagy elméletet célszerű lett volna további gyakorlati példákon keresztül is bemutatni, valamint egy-egy mondanivalót aktuális esettanulmányokkal is illusztrálni. Ezt a szerző is tervezi és ígéretet kapunk a mű aktualizálására, amelyben egy esettanulmányokat felsorakoztató jegyzet jövőképe bontakozik ki.

A mű végén szívesen olvastam volna egy epilógust, amelyben felvillantotta volna a szerző, hogy mely témaköröket lenne célszerű továbbgondolni, valamint milyen jövőbeli kérdések kerülhetnek a regionális és városgazdaságtan látókörébe. Hiszen napjainkban a virtuális világ radikális előretörésével (pl. a home office hatásai, Metaverzum) jelentősen átalakulnak a térszabványok és földrajzi mozgatórugók, amelyek a jövőben a regionális és városgazdaságtan elméletére és gyakorlatára is hatást gyakorolnak. Mindezek ellenére véleményem szerint az egész kötet kiváló és hiánypótló mű, amely hozzájárul a regionális és városgazdaságtan oktatásához, valamint

a hallgatók, kutatók és szakemberek elméleti és módszertani fejlődését is elősegíti.

Minden tudományos pálya egy kitüntetett és irigylésre méltó mérföldköve, amikor a szakembernek sikerül egy nagy monográfiában összefoglalni és szintetizálni az aktuális nemzetközi szakirodalmat, kiegészítve több évtizedes munkásságának és oktatási pályafutásának eredményeivel. Bizton állíthatom, hogy véleményem szerint LENGYEL IMRE a Regionális és városgazdaságtan című könyvével elérte ezt a célját. Összességében ajánlom a könyvet az alap- és mesterszakokon, valamint doktori képzésekben tanuló és oktató kollégák számára, továbbá kézikönyvként a regionális gazdaságtant, városgazdaságtant tanító szakemberek számára. Mindemellett ajánlom a regionális tudománnyal foglalkozó kutatók és szakemberek mellett a társadalomföldrajz, hovatovább az urbanisztika és a városzociológia iránt elkötelezett kollégák számára is.

VIDA GYÖRGY

MÁTYÁS SZABOLCS:

A Kárpát-medence talentumföldrajza

Szerzői kiadás, Debrecen, 2020, 560 p.

A közösségi médiában időnként szakmai könyveket, tanulmányokat is megosztanak a felhasználók egymás között. Az elmúlt hónapokban több forrásból is megkaptam digitálisan egy érdekes földrajzi művet, amelyet nagy érdeklődéssel kezdtem el tanulmányozni. A téma iránti figyelmem két irányból is táplálkozott: egyrészt a szerző egykori tanítványom, a bűnözésföldrajzzal foglalkozó szaktársam, másrészt a téma iránti érdeklődésem is inspirált arra, hogy elkezdjem olvasni e vaskos könyvet.

A könyv két nagy gondolati egységből épül fel. Az első rész, amely a mű több mint kétharmadát adja, egy tudománytörténeti összefoglalás. A szerző huszonhat területre bontva mutatja be hazánk közel háromezer jeles személyét, akik a tudomány, a művészet, a testkultúra és az élet egyéb területein értek el kimagasló eredményeket. A közismert tudósok szinte mindegyike megtalálható a könyvben, jelentős részük viszont még ismeretlen a szélesebb közvélemény előtt, holott olyan életművet hagytak maguk után, ami alapján illene ismernie őket minden magyar embernek.

Oktatóként és kutatóként is az a kérdés merült fel bennem elsőként, hogy mi alapján lehet eldönteni azt, hogy „híres” valaki, és milyen értékme-

rő alapján kerültek be a kiválasztott személyek a könyvbe. A szerző, aki maga is egyetemi oktató, a könyv elején ismerteti a válogatás alapelveit, és meghatározza azt, hogy mi alapján tekinthető valaki híresnek és elismert életművűnek. Számos tudományterület (például pszichológia, genetika, pedagógia) meghatározásait vizsgálta és elemezte, amelynek eredményeként kialakította azt a mechanizmust, mely alapján bekerült valaki az elemzett személyek közé. A kutatás kezdetén MÁTYÁS SZABOLCS írásban megkereste a Kárpát-medence összes magyar nyelvű egyetemének tanszék- és/vagy intézetvezetőit, melyben azt kérte, hogy írják meg számára a kiemelkedő életművű korábbi és jelenlegi oktatóik nevét. A vizsgált személyek halmaza ezáltal tovább bővült és egy újabb biztos támpontot jelentett az elemzettek körének összeállításában.

A több száz oldalas tudománytörténeti rész látványos szerkesztési megoldásokat tartalmaz, amely rendkívül figyelemfelkeltővé teszi a fejezeteket. A lapszéleken több száz fénykép, tudománytörténeti érdekességeket tartalmazó szemelvény és az adott oldalon lévő személyektől származó magvas gondolatok találhatóak. A könyvnek ez a része inkább ismeretterjesztőnek tekinthető, amely a magyar tudomány- és művelődéstör-